

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

PYTANIA I ODPOWIEDZI

CO TO JEST EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA?

Europejski Trybunał Praw Człowieka jest międzynarodowym sądem, którego siedziba znajduje się w Strasburgu. Składa się z sędziów w liczbie równej liczbie państw członkowskich Rady Europy, które ratyfikowały Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności – obecnie czterdzieści pięć¹. Sędziowie Trybunału działają we własnym imieniu i nie reprezentują żadnego państwa. Przy rozpatrywaniu skarg Trybunał wspomagany jest przez Kancelarię, składającą się głównie z prawników (zwanych też sekretarzami prawnymi) ze wszystkich państw członkowskich Rady Europy. Są oni całkowicie niezależni od państw, z których pochodzą. Nie reprezentują ani osób składających skargi ani państw.

CO TO JEST EUROPEJSKA KONWENCJA PRAW CZŁOWIEKA?

Europejska Konwencja Praw Człowieka jest międzynarodowym traktatem, który mogą podpisywać tylko państwa członkowskie Rady Europy. Konwencja, która powołuje Trybunał i określa sposób jego funkcjonowania, zawiera listę praw i gwarancji, które państwa zobowiązały się przestrzegać.

¹Lista państw, które ratyfikowały Konwencję jest załączona. Jednak nie wszystkie państwa członkowskie ratyfikowały wszystkie Protokoły do Konwencji (instrumenty ustanawiające dodatkowe prawa). Informację na ten temat można znaleźć na naszej stronie internetowej.

CZYM ZAJMUJE SIĘ EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA?

Trybunał zajmuje się stosowaniem Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Jego zadaniem jest zapewnić, żeby państwa szanowały prawa i gwarancje ustanowione przez Konwencję. Czyni to poprzez badanie skarg (znanych jako „wnioski” lub „aplikacje”), składanych przez osoby indywidualne, a czasem przez państwa. Jeśli Trybunał uzna, że państwo członkowskie naruszyło jedno lub kilka z tych praw i gwarancji, wydaje wyrok. Wyroki są wiążące: państwa, których one dotyczą, są zobowiązane do podporządkowania się im.

KIEDY MOGĘ WNIĘŚ SKARGĘ DO EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU PRAW CZŁOWIEKA?

Możesz wnieść skargę do Trybunału, jeśli uważasz, że osobiście i bezpośrednio zostałeś dotknięty naruszeniem praw i gwarancji określonych w Konwencji i jej Protokołach. Naruszenie musi być popełnione przez jedno z państw, w których Konwencja obowiązuje.

[Jakie prawa są chronione przez Konwencję i jej Protokoły?](#)

Konwencja chroni w szczególności:

- prawo do życia;
- prawo do rzetelnego procesu sądowego w sprawach cywilnych i kryminalnych;
- prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego;
- wolność wyrażania opinii;
- wolność myśli, sumienia i wyznania;
- prawo do skutecznego środka odwoławczego;
- prawo do poszanowania mienia; oraz
- prawo do głosowania i kandydowania w wyborach.

Czego Konwencja i jej Protokoły zakazują?

Konwencja zakazuje w szczególności:

- tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania;
- arbitralnego i bezprawnego pozbawiania wolności;
- dyskryminacji w korzystaniu z wolności i praw wymienionych w Konwencji;
- wydalania przez państwo jego obywateli lub odmawiania im prawa wjazdu;
- kary śmierci; oraz
- zbiorowego wydalania cudzoziemców.

JAKIE WARUNKI MUSZĘ SPEŁNIĆ, ŻEBYM MÓGŁ ZŁOŻYĆ SKARGĘ?

Jakie są warunki odnoszące się do mnie osobiście?

- Nie musisz być obywatelem jednego z państw członkowskich Rady Europy. Naruszenie Konwencji, na które składasz skargę, musi być po prostu popełnione przez jedno z państw, w których Konwencja obowiązuje, w ramach jego „jurysdykcji”, co zwykle oznacza na jego terytorium.
- Możesz być osobą prywatną lub prawną, taką jak przedsiębiorstwo lub stowarzyszenie.
- Musisz bezpośrednio i osobiście być ofiarą naruszenia Konwencji, które zarzucasz. Nie możesz złożyć ogólnej skargi na przepis lub działanie, na przykład dlatego że wydają się niesprawiedliwe; nie możesz też złożyć skargi w imieniu innych osób (chyba, że osoby te są jasno określone i jesteś ich oficjalnym przedstawicielem).

Czy jakieś warunki muszą być wcześniej spełnione w sądach krajowych?

- **Tak. Musisz wykorzystać wszystkie krajowe środki odwoławcze, które mogłyby poprawić sytuację, na którą skarżysz się** (zwykle oznacza to złożenie skargi we właściwym sądzie, następnie wniesienie apelacji – o ile jest właściwa w tym przypadku, a nawet dalszej apelacji do sądu wyższej instancji, takiego jak sąd najwyższy – jeśli istnieje taka możliwość).
- Samo wykorzystanie tych środków prawnych nie wystarcza. Czyniąc to musisz też rzeczywiście sformułować zarzuty (co do naruszenia Konwencji), na które składasz później skargę w Trybunale.
- Na wniesienie skargi masz tylko **sześć miesięcy** od daty ostatecznej decyzji na poziomie krajowym (ogólnie mówiąc – od wyroku sądu najwyższej instancji). Po upływie tego okresu twoja skarga **nie może** być przyjęta przez Trybunał.

Przeciw komu mogę złożyć skargę?

- Przeciwko jednemu lub kilku państwom, w których obowiązuje Konwencja i które, Twoim zadaniem, naruszyły Europejską Konwencję Praw Człowieka (poprzez jedno lub więcej działań lub zaniechań bezpośrednio Ciebie dotyczących).
- Zaskarżone działania lub środki musiały być podjęte przez organy władzy publicznej w odnośnym państwie/państwach (na przykład przez sąd lub administrację).

- Trybunał nie może zajmować się skargami przeciwko osobom lub instytucjom prywatnym, takim jak przedsiębiorstwa komercyjne.

Czego może dotyczyć skarga?

- Skarga musi dotyczyć jednego z praw zapisanych w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Zarzucane naruszenia mogą dotyczyć szerokiego spektrum spraw, takich jak: tortury i złe traktowanie więźniów; niezgodność z prawem zatrzymania; uchybienia w procesach cywilnych lub karnych; dyskryminacja w korzystaniu z praw; prawa rodziców dzieci przebywających w zakładach opiekuńczych; poszanowanie domu i korespondencji; ograniczenia w wyrażaniu opinii lub przekazywaniu i uzyskiwaniu informacji; wolność uczestniczenia w zgromadzeniu lub demonstracji; wydalenie i ekstradycja; konfiskata mienia; oraz wywłaszczenie.

W JAKI SPOSÓB MAM ZWRACAĆ SIĘ DO TRYBUNAŁU, JEŚLI UWAŻAM SIĘ ZA OFIARĘ NARUSZENIA KONWENCJI?

Wysyłając do Trybunału list zawierający jasno sformułowane szczegóły skargi lub składając wypełniony formularz skargi² na następujący adres:

**The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
France**

² Formularz skargi można znaleźć na naszej stronie internetowej.

- Możesz pisać w jednym z języków oficjalnych Trybunału (angielski i francuski) lub w języku oficjalnym jednego z państw, które ratyfikowały Konwencję.
- Jeśli składasz skargę przy użyciu faksu, musisz dodatkowo wysłać pocztą pisemne potwierdzenie.
- **Nie przyjeżdżaj do Strasburga osobiście, aby przedstawić swoją sprawę ustnie.** Nie przyspieszy to rozpatrzenia Twojej sprawy, nie otrzymasz też żadnych porad prawnych.
- Kancelaria może poprosić Cię o dodatkowe dokumenty, informacje lub wyjaśnienia związane z Twoimi zarzutami.
- Jak tylko otrzymasz formularz skargi, powinieneś starannie i czytelnie wypełnić go i możliwie najszybciej odesłać. Formularz musi zawierać:
 - krótkie streszczenie faktów i zarzuty;
 - wskazanie, które prawa zapisane w Konwencji zostały Twoim zadaniem naruszone;
 - środki prawne, które już wcześniej wykorzystałeś;
 - kopie decyzji wydanych w Twojej sprawie przez wszystkie odnośne organy władzy publicznej (**dokumenty te nie zostaną Ci zwrócone, dlatego należy wysłać tylko kopie**); oraz
 - Twój podpis jako skarżącego lub podpis Twojego przedstawiciela.
- Jeśli nie chcesz, aby Twoja tożsamość została ujawniona, musisz niezwłocznie poinformować o tym Trybunał, podając przyczyny. Przewodniczący Trybunału zdecyduje, czy Twoja prośba jest uzasadniona.
- Na tym etapie postępowania nie musi reprezentować Cię prawnik. Jeśli jednak chcesz złożyć skargę za pośrednictwem przedstawiciela, musisz razem z formularzem skargi

wysłać pełnomocnictwo dla niego, aby mógł działać w Twoim imieniu.

Jakie są główne cechy postępowania?

- Twoja sprawa będzie rozpatrywana nieodpłatnie.
- Będziesz musiał pokryć tylko własne koszty (takie jak honorarium prawników lub wydatki związane z prowadzeniem poszukiwań i korespondencją).
- Po zarejestrowaniu skargi możesz ubiegać się o pomoc prawną. Pomoc prawna nie jest przyznawana automatycznie i nie jest udzielana natychmiast, lecz na późniejszym etapie postępowania.
- Postępowanie prowadzone jest na piśmie. Dlatego też zwykle nie ma rozprawy, a o każdej decyzji podjętej przez Trybunał zostaniesz poinformowany pisemnie.

W jaki sposób prowadzone jest postępowanie?

- Trybunał musi najpierw zbadać, czy Twoja skarga jest dopuszczalna. Oznacza to, że sprawa musi spełniać pewne wymogi określone w Konwencji (zobacz „Jakie warunki muszą spełnić, żebym mógł złożyć skargę?”) Jeśli warunki te nie są spełnione, skarga zostanie odrzucona. Jeśli postawiłeś kilka zarzutów, Trybunał może jeden lub kilka z nich uznać za dopuszczalne a inne odrzucić.
- **Jeśli Twoja skarga lub któryś z zarzutów zostanie uznany za niedopuszczalny, decyzja ta jest ostateczna i nie może być zmieniona.**
- Jeśli Twoja skarga lub któryś z zarzutów zostanie uznany za dopuszczalny, Trybunał będzie

zachęcał strony (Ciebie i zainteresowane państwo) do polubownego załatwienia sprawy. Obie strony zostaną wezwane do zawarcia porozumienia kończącego sprawę. Jeśli ugoda nie zostanie osiągnięta, Trybunał rozpatrzy skargę „co do meritum” – to znaczy zdecyduje, czy nastąpiło naruszenie Konwencji, czy też nie.

JAK DŁUGO BĘDĘ MUSIAŁ CZEKAĆ?

- Z powodu aktualnych zaległości w rozpatrywaniu spraw, być może będziesz musiał czekać rok, zanim Trybunał rozpocznie wstępne badanie Twojej skargi. Niektóre skargi mogą zostać potraktowane jako pilne i rozpatrzone priorytetowo, szczególnie gdy składającemu skargę zagraża bezpośrednio niebezpieczeństwo fizyczne.

CO MOGĘ UZYSKAĆ?

Jeśli Trybunał uzna, że doszło do naruszenia Konwencji, może przyznać Ci „słuszne zadośćuczynienie” - sumę pieniędzy jako odszkodowanie za pewnego rodzaju straty. Trybunał może też zażądać od odnośnego państwa zwrotu wydatków poniesionych przez Ciebie na przedstawienie sprawy. Jeśli Trybunał uzna, że nie było naruszenia, nie będziesz musiał pokryć żadnych dodatkowych kosztów (takich, jak te ponoszone przez pozwane państwo).

Proszę zauważyć, że:

- Trybunał nie jest upoważniony do unieważnienia decyzji krajowych lub uchylecia krajowych przepisów prawnych.

- Trybunał nie jest odpowiedzialny za egzekwowanie swych wyroków. W momencie wydania wyroku, odpowiedzialność przechodzi na Komitet Ministrów* Rady Europy, którego zadaniem jest nadzorowanie wykonania wyroków i zapewnienie, aby wszystkie odszkodowania zostały wypłacone.

CZEGO EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA NIE MOŻE DLA MNIE ZROBIĆ?

- Trybunał nie działa jako sąd apelacyjny wobec sądów krajowych; nie rozstrzyga spraw ponownie, nie może unieważnić, zmienić lub zrewidować ich decyzji.
- Trybunał nie podejmie interwencji w Twojej sprawie bezpośrednio w organie władzy, na którego działania skarżysz się.
- Trybunał nie pomoże znaleźć ani opłacić prawnika, który sporządziłby Twoją skargę.
- Nie możesz złożyć skargi na naruszenie innych instrumentów prawnych niż Europejska Konwencja Praw Człowieka, takich jak Powszechna Deklaracja Praw Człowieka czy Karta Praw Podstawowych. Nie powinieneś, na przykład, mylić Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z Trybunałem Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, który ma siedzibę w Luksemburgu.
- Trybunał nie może udzielać informacji o przepisach prawnych obowiązujących w państwie przeciw któremu skierowana jest Twoja skarga.

* Składający się z ministrów spraw zagranicznych państw członkowskich lub ich zastępców.

Więcej informacji o Europejskim Trybunale Praw Człowieka można znaleźć na naszej stronie internetowej:

www.echr.coe.int

Z Trybunałem można skontaktować się pisząc na następujący adres e-mailowy:

webmaster@echr.coe.int